

Hautzinger Zoltán¹

A külföldiek és a migráció lehetséges megjelenése a kriminológiában

Bevezető gondolatok

Németh Zsolt több mint három évtizedet átölölő szakirodalmi munkásságában a kriminológia és a rendszertudomány számos területét érintette. Eddigi életművében – természetesen a teljesség igénye nélkül – részletesen foglalkozott a kábítószerrel összefüggő bűnözéssel, a szervezeten elkövetett bűncselekmények rendszeti és társadalmi hátterével, a bűnmegelőzéssel, a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűnelkövetésekkel, a rendőrség kommunikációs stratégiájával vagy éppen a prostitúciót, illetve a korrupciót érintő aktuális rendszeti kérdésekkel.

E köszöntő tanulmány a fenti gazdag tudományos repertoárból a jubiláns közbiztonsággal, az emberek biztonságérzetével összefüggésben papírra vetett gondolataiból kíván kiindulni. Németh Zsolt szerint közbiztonságon a legáltalánosabb, egyúttal legfelületesebb megközelítésben a bűnözés hiányát vagy legalábbis nagyon alacsony szintjét érti a széles közvélemény.² Ezzel – folytatja Németh – nemcsak az a baj, hogy a bűnözés tényeinek megismerésében komoly nehézségek vannak, így felettébb bizonytalan a kriminalitás valódi veszélyeinek a megítélése, hanem az is, hogy az emberek biztonságát sokkal inkább fenyegetik más kockázatok, mint a betegségek, az éghajlati és más katasztrófák, a munkahely vagy a lakhatás elvesztése és hasonló, amelyek ráadásul globális dimenziókat öltve szinte elháríthatatlanok, szemben az alapvetően lokális jellegű bűnözéssel.

Fenti gondolatok jól illeszthetők a külföldiek által vagy a migrációval összefüggő bűnözés adatokkal igazolható helyzetére, és az emberek biztonságérzetét

¹ Rendőr ezredes; oktatási dékánhelyettes, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar; tanszékvezető egyetemi docens, NKE RTK Bevándorlási Tanszék. Kapcsolat: hautzinger.zoltan@uni-nke.hu.

² Németh Zsolt: A közbiztonság kriminológiai aspektusai. In Juhász Zsuzsanna – Nagy Ferenc – Fantoly Zsanett (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Cséka Ervin professzor 90. születésnapjára*. Acta Jur. et Pol. Szeged. Szeged, SZTE ÁJTK, 2012. 365.

meghatározó vélt vagy valós körülményekre (valós állapotra, veszélyekre vagy inkább félelmekre).

Közismert, hogy az emberi vándorlás olyan társadalmi jelenség, amelynek kialakulására vagy éppen fennmaradására számos tényező nehezedik közvetlen vagy közvetett módon. Ezek körébe éppúgy sorolhatók az úgynevezett kivándorlást kikényszerítő tényezők (úgynevezett *push* faktorok: háborús konfliktus, élehetetlen környezet, elégtelen egészségügyi ellátás stb.), mint a más országokban vagy földrajzi területeken érvényesülő, a bevándorlást elősegítő tényezők (úgynevezett *pull* faktorok: magasabb életszínvonal, kedvezőbb szociális és egészségügyi ellátás vagy éppen mindazoknak a *push* faktoroknak a hiánya, amelyek máshol a kivándorlást előidézhetik). E tényezők leginkább a világ egyes térségeiben fennálló társadalmi és gazdasági különbségekből fakadnak. Amíg azonban a gazdasági különbségek a migrációban rejlő, majdhogynem állandó fejlődés lehetőségét dinamizálja, addig a – Huntington szerint az egyes civilizációk között meglévő filozófiai feltevéseken, meghatározó értékeken, kapcsolatokon, szokásokon és az élet egészéről vallott általános nézeteken alapuló³ – társadalmi differenciákban valódi konfliktusok tapasztalhatók vagy potenciális veszélyek rejlenek.

A migráció társadalmi hatásainak meghatározó faktora a bűnözés. Ennek mérése talán nagyobb kihívásokat hordoz magában, mint például a látens bűnözés elleni küzdelem fontossága⁴ vagy akár a bűnözés büntetőjogi eszközökkel történő befolyásolásának lehetősége.⁵ Az emberi vándorlással összefüggő bűnözés kriminológiai vizsgálatában ugyanis – e sorok nem kriminológus szerzője szerint – eleve annak a kérdésnek a megválaszolása is érdekes lehet, hogy mely bűncselekménytípusok számbavétele történhet meg, illetve a bűnelkövetők meghatározása terén a külföldiek mely állampolgársági kategóriái lehetnek relevánsak, eleve csak a külföldiek által megvalósított deliktumokat kell-e figyelembe venni.

Külföldiek és migráció a kriminológiában

Bár a kriminológiának könyvtáryi irodalma van, még az egyes szakkriminológiai kutatások mögött sem mondható általánosnak vagy gyakorinak a migrációval vagy a külföldiek bűnügyi helyzetével összefüggő vizsgálatok és eredmények publikálása. E körben a hazai szakirodalomban az egyik legátfogóbb forrásnak az Országos Kriminológiai Intézet munkatársainak nemzetközi migrációról

³ Samuel P. Huntington: *A civilizációk összecsapása és a világtrend átalakulása*. Budapest, Európa, 2005. 14.

⁴ Korinek László: *Rejtett bűnözés*. Budapest, KJK, 1988. 11.

⁵ Földvári József: *Kriminálpolitika*. Budapest, KJK, 1987. 59.

és a nemzetközi kockázatokról szóló kötete tekinthető,⁶ amely a migráció általános jellemzőitől kezdve, az európai és a hazai migrációs szervezetirendszer bemutatásán keresztül egyes, migrációs bűncselekmények elemzéséig bezárólag foglalkozik az emberi vándorlás szabályozásával és kriminalitásával. Maga a kötet azonban – azon túl, hogy részletesen foglalkozik az egyes migrációtípusok kockázati tényezőivel – mintha adós maradna abban az alapvető kérdésben, hogy a migráció káros, bűnözésben megnyilvánuló társadalmi hatásainak milyen elemei lehetnek. A kérdés úgy is feltehető, hogy a migráció és a bűnözés viszonyának megállapítása csak az embercsempészség vagy az emberkereskedelem elemzésén keresztül történhet-e meg.

Mindenekelőtt fontos tisztázni, hogy melyek a migráció kriminológiai aspektusai. Barabás Andrea Tünde szerint a migráció kriminológiai következményei megközelíthetők egyrészt a bevándorlási hullám okozta feltételezett bűnözésnövekedés, illetőleg a bevándorlók és a helyi lakosok áldozattá válásának vizsgálata oldaláról, másrészt a lakosság migráció által keltett ellenérzése, félelme felől függetlenül a ténylegesen bekövetkezett bűnesetek számától vagy súlyától.⁷ E két körülmény egymáshoz kapcsolódását illetően különösen érdekes annak kimutatása, hogy a helyi lakosság fenyegetettségérzése annak ellenére erős, hogy a migránsoknak (ideértve általában a külföldieket is) általában nincs jelentős ráhatásuk a bűnözés alakulására, ugyanakkor az áldozattá válásnak kitettsége az ő esetükben arányát tekintve jelentősebb, mint a befogadó állam lakosságát illetően.⁸

Szintén lényeges meghatározni, hogy melyek lehetnek azok a tényezők, amelyek tényszerűen a migráció bűnözésre gyakorolt hatását mutatják meg. Vajon minden külföldi által elkövetett bármely bűncselekmény, avagy minden, a migrációval, így személyek ki- és beutazásával, letelepedésével stb. összefüggő bűnös magatartás ebbe a körbe sorolható? Ha a külföldiek bűnelkövetéseiből indulunk ki, a képet torzíthatja a rövid idejű turizmussal vagy éppen ellenkezőleg, a huzamosabban, életvitelszerűen a befogadó országban tartózkodó személyek által elkövetett csekélyebb súlyú vagy gondatlan magatartások, esetleg a lakosság biztonságérzetére mérsékeltebben ható gazdasági jellegű bűncselekmények száma. A migrációval szoros kapcsolatban álló deliktumok esetében pedig az állampolgársági tényező járulhat hozzá pontatlan képhez, mivel számos migrációs bűncselekmény (akár az embercsempészség vagy emberkereskedelem) elkövetője lehet az elkövetés helye szerinti állampolgár nem beszélve azokról a tiltott maga-

⁶ Dunavölgyi Szilveszter – Póczik Szilveszter (szerk.): *Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok*. Budapest, HVG-ORAC, 2013.

⁷ Barabás A. Tünde: A migráció kriminológiai aspektusai. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai*. Budapest, MRTT Migrációs Tagozata, 2016. 43.

⁸ Barabás (2016): i. m. 45.

tartásokról, amelyeket jellemzően olyan személy követhet el az illegális migráció elősegítése érdekében, aki nem külföldi (például jogellenes tartózkodás elősegítése, családi kapcsolatok létesítésével visszaélés).

Fentieket látva, a migráció és a bűnözés kapcsolatának meghatározása részletesebb megfontolást igényel. Egyfelől számba kell venni azokat a deliktumokat, amelyeket célzottan a migráció gerjesztése vagy fenntartása érdekében követnek el, másfelől meg kell vizsgálni azokat a büntetendő cselekményeket, amelyeket külföldiek követnek el, és amelyek egyértelműen a migráció hátrányos társadalmi jelenségeként lehet megjelölni.

A migrációval közvetlenül összefüggő bűncselekmények köre

Az emberek vándorlásával kapcsolatos bűncselekmények legkézenfekvőbb megvalósulási módozatai azok a deliktumok, amelyeket az államhatár átlépése (be- vagy kiutazás), illetve az országon belüli tartózkodás szabályainak a megszegésével követnek el. Meg kell jegyezni azonban, hogy e szabályszegések nem feltétlenül kell hogy büntetőjogi következményt vonjanak maguk után. Az államhatár tiltott, engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépése, illetve a jogellenes belföldi tartózkodás esetében az adott államnak kell eldöntenie, hogy ragaszkodik-e ahhoz, hogy a jogi szankciót büntetőeljárást követően szabják ki, avagy megelégszik azzal – különösen a büntetőjog ultima ratio elvével összhangban⁹ –, hogy az ilyen cselekmények idegenrendészeti, esetleg közigazgatási vagy szabálysértési eljárás keretében kerüljenek elbírálásra.

Az államhatárral összefüggő bűncselekmények tekintetében az egyik legkézenfekvőbb tényállási kör az úgynevezett csempészési deliktumok lehetnének. Ezeket értelmezve ugyanakkor célszerű belátni, hogy az az egyes termékek vagy tárgyak (például kábítószer, fegyver, radioaktív anyag stb.) engedély nélküli kivitele vagy behozatala elsősorban nem humán migrációs céllal történnek meg. Értelmeszerű kivételt jelentenek az emberek utazási célból elkövetett jogellenes határátlépést tiltó normák. Ilyen lehet a tiltott határátlépés (amely alapesetben a hatályos magyar büntetőtörvényben¹⁰ sem bűncselekmény, legfeljebb minősített időszakban, ha azt határozaton keresztül valósítják meg¹¹), de leginkább a tiltott határátlépést elősegítő cselekményként az embercsempészás.¹² Maga az embercsempészás szankcionálása nemzetközi összevetésben is az illegális migráció elleni

⁹ Amberg Erzsébet – Pallagi Anikó: Mire jó a büntetőjog? Célszerűségi megfontolások kontra ultima ratio. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 1. 46.

¹⁰ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)

¹¹ Vö. határozat tiltott átlépése (Btk. 352/A §)

¹² Btk. 353. §.

küzdelem egyik legfontosabb eleme, mivel ez az a cselekmény, amelynek nemcsak migrációs hatása van, hanem – a jelentős anyagi haszon érdekében meglévő szervezett kriminalitás, illetve a bűnözést kísérő egyéb bűncselekmények révén – kiemelt közbiztonsági, akár nemzetbiztonsági kockázata is. Ez utóbbi jellege miatt pedig az embercsempészség túlmutathat migrációs tartalmán, az ellene kialakítandó állami fellépésnek nem pusztán az illegálisan érkező vagy tartózkodó külföldiekkel szembeni hatósági jogalkalmazásban kell testet öltenie, hanem a bűnszervezetek felszámolására, gyengítésére tett konkrét intézkedésekben is. Ebből a szempontból tehát a kriminológia számára is alapvető jelentőségű kérdésekről van szó.¹³

Az embercsempészséssel rokon bűncselekményként szokták emlegetni az emberkereskedelem tényállását. Fontos viszont megjegyezni, hogy e tényállás fő ismérve már a magyar büntetőjogi meghatározásában¹⁴ is kifejezésre juttatja, hogy jóval mérsékeltebb migrációs jelleget hordoz, mint azt általánosan gondolni lehet. E tényállás esetében ugyanis a migrációs kötődés, a határátlépés a legkevésbé fontos elem, a kiszolgáltatott helyzet fenntartása, annak kihasználása, és az áldozat emberi jogainak sérülése a kulcsmomentumok.¹⁵ Az emberkereskedelem és az embercsempészség összefonódása mindazonáltal különösen a szervezett elkövetésben rejlő azonos vagy hasonló módszerek, nem utolsósorban az országhatárokat átívelő adásvétel tekintetében nem tagadható.¹⁶

A migrációs bűncselekmények további típusát azok a deliktumok alkotják, amelyek kevésbé a migrációs szándék kialakításához, inkább annak fenntartásához köthetők. Ezek a cselekmények a külföldiek országon belüli jogellenes tartózkodás elősegítéséhez, a jogellenes tartózkodás elkerülése érdekében jogszerű tartózkodás csalárd módon történő kezdeményezéséhez, nem utolsósorban külföldi illegális jövedelemszerző tevékenységéhez kapcsolódnak. A magyar büntetőtörvényben ilyen bűncselekményként vált ismertté a jogellenes tartózkodás elősegítése,¹⁷ a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés¹⁸ és a harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatása.¹⁹ E tényállásokkal kapcsolatban szükséges hozzátenni, hogy azok tekintetében a külföldi meghatározása, a korábbi büntetőszabályokhoz képest, Magyarország európai uniós tagállami minősége folytán

¹³ Korinek László: *Kriminológia. II.* Budapest, Magyar Közlöny, 2010. 378.

¹⁴ Vö. emberkereskedelem és kényszerszolgálat (Btk. 192. §).

¹⁵ Windt Szandra: Gondolatok az emberkereskedelemről. *Miskolci Jogi Szemle*, (2019), 2. ksz. 2. köt. 459.

¹⁶ Póczik Szilveszter – Bolyky Orsolya – Sárkány Eszter: Migrációs válság, embercsempészség, büntetékiszabás. *Ügyészek Lapja*, 26. (2019), 6. 42.

¹⁷ Btk. 354. §.

¹⁸ Btk. 355. §.

¹⁹ Btk. 356. §.

jelentősen megváltozott. Amíg idegenjogi szempontból korábban elegendő volt a külföldit úgy meghatározni, hogy „mindenki, aki nem magyar állampolgár”, addig a 2004. évi uniós csatlakozást követően már tekintettel kellett lenni arra, hogy hazánk egy olyan térség tagja lett, ahol a nemzeti honossággal nem rendelkező személyeket alapvetően két nagyobb csoportra lehet osztani: a szabad mozgás jogával rendelkezők körére és az úgynevezett harmadik országbeli állampolgárokat. E differenciálás pedig azt is jelenti, hogy a korábban hagyományosan külföldiekre vonatkozó büntető anyagi jogi intézmények már nem alkalmazhatók ugyanolyan mértékben minden külföldre...

A migrációs indítatás szempontjából a fenti bűncselekmények mellett további, az államhatár átlépéséhez vagy a jogellenes tartózkodás leplezéséhez társuló, viszont nem csak az emberi vándorlás érdekében megvalósítható deliktumok is számba vehetők. Ilyen lehet mindenekelőtt a közokirat-hamisítás,²⁰ amely cselekmény külön is értelmezhető, ha azt külföldi az útiokmány tekintetében követi el, de ebbe a körbe vonhatók azok a bűncselekmények is, amelyeket migránsok vándorlásuk során vagy érdekében (például lopás), nem utolsósorban – kifejezetten ebbéli minőségük okán – migránsok sérelmére követnek el. Ezutóbbi terén nem ritkák az úgynevezett gyűlöletbűncselekmények sem, amelyek nemcsak személyek elleni támadásokban fejeződhetnek ki, hanem akár meghatározott helyeken (menekülteteket befogadó állomásokon, külföldieknek szállást adó épületekben stb.) elkövetett közveszély okozásban is.

Ahogy fentebb látható tehát, a migrációval összefüggő bűncselekmények köre, az ilyen deliktumokban megnyilvánuló bűnözés jóval szélesebb spektrumban vizsgálható, mint csak a külföldiek vagy e kategórián belül egy sajátosan megfogalmazott kör (migránsok) által elkövetett cselekmények összessége. Sőt, a migrációhoz közvetlenül tartozó bűncselekmények sok esetben általános alanyiságot követelnek meg (*delictum commune*), bizonyos részük pedig ugyan speciális alanyisághoz kötődnek, de ezek olyan természetes személyek, akik jellemzően éppen nem a migránsok körébe tartoznak. A migrációhoz kötődő bűnözés terén a bűncselekmény alanyának külföldiségének meghatározása tehát nem feltétlenül elsődleges szempont.

A külföldiek által elkövetett bűncselekmények köre

A migráció és a külföldiség kapcsolata nem csak akkor lehet értékelhető, ha a külföldiek által elkövetett bűncselekmények köréből kiemeljük azokat a fentebb említett deliktumokat, amelyeket jellemzően az irreguláris migráció során vagy érdekében

²⁰ Btk. 342. §.

követnek el. Érdekesebb lehet talán azoknak a cselekményeknek a vizsgálata, amelyek nem a ki-, be- vagy átutazás érdekében, de olyan személyi kör által következnek be, akik önmagukban részesei az emberi vándorlásnak (migránsok).

Mindenekelőtt célszerű elhatárolni a külföldiek általános halmazától a migránsok körét. A magyar büntetőjogban (eleve a magyar jogrendszerben) a migráns vagy a bevándorló mint személyhez kötődő fogalom ismeretlen. A külföldi fogalmának állampolgárságon alapuló meghatározása pedig annyira tág, hogy egyszerre lehet ideértetni a magyar állampolgársággal nem rendelkező, de magyar nemzetiségű személyeket, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező uniós állampolgárokat, valamint azokat a személyeket is, akiket egyetlen ország sem ismer el állampolgárának (hontalanok). Ezzel ellentétben például a német szövetségi jog bevezette azoknak a nem európai uniós államhoz tartozó személyeknek a kategóriáját (*Zuwanderer*), akik egyedül vagy csoportosan azért utaztak be a szövetségi államterületre, hogy ott átmenetileg vagy huzamosabb ideig tartózkodjanak.²¹

A migránsok körének elhatárolása a külföldiek általános kategóriájától tehát elengedhetetlennek tűnik annak érdekében, hogy láthassuk a külföldiek hozzájárulását a migráció negatív társadalmi hatásaihoz. Ez különösen fontos lehet akkor, ha a migrációval érintett külföldiek bűnelkövetései mögött a befogadó társadalomban és a bevándorló társadalomban a bűnről kialakult normák eltérők.²² E kiválasztás viszont nem lehet túlságosan leegyszerűsítő azzal, hogy az aktuálisan migrációkibocsátó országokhoz kötődő állampolgárságokat avagy a menedéket kereső vagy menekültstátuszba vett személyeket sorolják ide. Migrációs származási ország állampolgára vagy menekült is lehet tevékeny, integrált részese a befogadó ország társadalmának (például szír származású körzeti orvos vagy fekete afrikai származású verbita szerzetes). Ez esetben azonban szélsőséges körülmények között számolni kell az úgynevezett integrációs paradoxonról, amely szerint a befogadó társadalomba integrálás kiteljesedésével párhuzamosan a bevándorló nagyobb bűnügyi kockázatot jelenthet.²³ Megoldás lehet ennél fogva, ha a migrációban rejlő negatív hatásokat a külföldi illetőségű bűnelkövetők közül azok cselekményének a számbavételével vizsgálják, akik rövidebb vagy hosszabb ideig, de a társadalomba integrálódás konkrét célja nélkül tartózkodnak a befogadó ország területén.

²¹ Fórizs Sándor: Külföldiek, menekültek a német bűnügyi statisztikában. In *Pécsi határőr tudományos közlemények XX.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportha, 2018. 166.

²² Urbán Ferenc: Bevándorlás és bűnelkövetők kapcsolata Magyarországon. A migráció kriminológiai aspektusai. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai.* Budapest, MRTT Migrációs Tagozata, 2016. 63.

²³ Haller József: Migránsok agresszivitása az adatok tükrében. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai.* Budapest, MRTT Migrációs Tagozata, 2016. 99.

Szintén érdekes lehet, ha a külföldiek által megvalósított bűncselekmények arányából vagy jogi jellegéből szeretnénk kiindulni a „migrációs bűnözés” megismerésénél. Ennek során a külföldiekkel összefüggésben elkövetett bűncselekmények, illetve a bűnelkövetőként regisztrált külföldi személyekre vonatkozó statisztikai adatok szolgálhatnak forrásként. (Magyarországon például a regisztrált külföldi bűnelkövetők száma a 2000-es évek elejétől nagyságrendileg 4000–7000 főt számlál. Ez megközelítőleg a magyarországi összбűnözés 4–7%-a, amely a hazai összбűнözéshez hasonlóan tendenciózus csökkenést mutat.) Nem mindegy azonban, hogy a statisztikákban szereplő adatokból pontos konklúzió adható-e a migrációra vonatkozóan. Ennek oka, hogy egyfelől bizonyos, migrációval összefüggő bűncselekmények (embercsempészés, államhatár jogellenes átlépésének bűncselekményi alakzatai) látenciája magas, mivel e cselekmények javarészt csak tettenérés esetén realizálhatók, másfelől – jogalkalmazási arányossági szempontból helyesen – bizonyos cselekmények azért nem szerepelnek bűnügyi statisztikákban, mert azokat ugyan a hatóság észlelte, de büntetőeljárás helyett más hatósági (például idegenrendészeti) eljárásban szereztek érvényt a jogellenes állapot megszüntetésének.

A külföldiekre vonatkozó bűnügyi statisztika ugyanakkor nem csak a fenti körülmények miatt lehet félrevezető a migráció hátrányos hatásainak meghatározásánál. Bizonyos deliktumok vagy a fentiekben már említett integrációs paradoxon, vagy más okból kifolyólag indifferens a migráció általános megítélésére. Megint csak hazánkban maradva: nem magyar állampolgárságú elkövetők a 2016. és a 2017. években legnagyobb számban közokirat-hamisítást követtek el (733 és 1123 eset). E deliktum – bár közbizalom ellen irányuló cselekmény – kevésbé járul hozzá a migráció miatti biztonságérzet csökkenéséhez, mint például az egyébként szintén viszonylag nagy gyakorisággal elkövetett garázdaság (356 és 275 esetben) vagy a kábítószerrel összefüggő deliktumok (381 és 335), nem utolsósorban a vagyon elleni cselekményeken belül a lopás (337 és 277 eset), feltéve ha ezek elkövetői nem a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező külföldiek (uniós állampolgárok), illetve magyar nemzetiségű, de harmadik ország (Szerbia, Ukrajna) állampolgárai. Szintén beszédes adat lehet – a statisztikai elemzésen alapuló bizonytalanságra – a vagyon elleni bűncselekmények, a költségvetési csalás (353 és 345) és a közúti balesetek tekintetében is. Ezutóbbi kategórián belül a járművezetés ittas állapotban (316 és 287) emelkedik ki, de a közúti baleset okozása (161 és 152) és a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény (37 és 51) miatt eljárás alá volt személyek száma is számottevőnek értékelhető. Mindazonáltal nem olyan jogellenes magatartásokról beszélhetünk, amelyek szintén a migráció káros hatásainak katalizátoraihoz köthetők, pláne, ha tudjuk, hogy az elkövetői kör ez esetben is nem klasszikus migrációt kibocsájtó országok állampolgárai közül kerülnek ki.

A migráció és a kriminalitás vizsgálatának sajátos típusa, a krimmigráció

A migráció és a bűnözés, a migrációból eredő, társadalomra veszélyes hatások vizsgálata nem csak bűncselekményeken vagy bűnelkövetők állampolgársági megoszlásán keresztül történhet meg. Ennek tudományos összegzésére alkalmas lehet a krimmigráció irányzata is. Ezt elsőként Juliet Stumpf határozta meg, aki szerint a bevándorlási jog és a büntetőjog hasonló természetűek, mivel egyaránt lényegükhöz tartoznak a befogadó (integráló) és a kirekesztő (szegregáló) rendszerek.²⁴ E két jogterület egymástól jól elhatárolható jogalanyiságokat határoz meg, megkülönbözteti az ártatlan és bűnös vagy a reguláris és irreguláris ellentétpárokat, emellett olyan szankciós eszközökkel bír, amelyek végső soron a személyi szabadság tartós megvonásával is járhat. Az illegális migrációra adott jogpolitikai válaszok közvetlen összefüggést találtak a közbiztonság fenyegetettségével és a bűnözéssel, társadalmilag kirekesztett állapotot teremtettek egyébként nem bűnözői magatartásokra.

A krimmigráció mint kifejezés napjainkban a nemzetközi bűnügyi tudományos gondolkodás számára jól meghatározott definícióvá vált. Maga a jelenség megmutatja, hogy egyes országokban milyen módon kívánják ellenőrzés alá vonni az emberi vándorlást, hogyan kívánnak hatással lenni egyes emberi jogok szabályozására²⁵

A krimmigráció terminus technikus a magyar szakirodalomban még csak elvétve fordul elő. Tóth Judit szerint a migránsok kriminalizációja csak a szuverenitás illúziójának mellékhatása, hogy a hatalom ellenőrzése alatt tartja a határokat.²⁶ Lévay Miklós – az e tárgyban született nemzetközi tanulmányok²⁷ összegzéseként – e fogalomhoz a bevándorlás kriminalizálását és következményeinek kriminológiai vizsgálatát társítja. Megállapítja továbbá, hogy a kriminológiai szakirodalomban egyre több a migrációval, ezen belül az illegális bevándorlás kérdéskörével kapcsolatos publikáció, amelyek – illetve az alapul szolgáló kutatások – elsősorban a migrációhoz kapcsolható bűnözés, áldozattá válás és a migrációval összefüggésbe hozható bűnözéstől való félelem kérdéskörével foglalkoznak, jellemzően a kriminológiai gondolkodás pozitivista paradigmájának megfelelően.²⁸

²⁴ Juliet Stumpf: The crimmigration crisis. Immigrants, crime, and sovereign power. *American University Law Review*, 56, (2006), 2. 368.

²⁵ Maartje A. H. van der Woude – Vanessa Barker – Joanne P. van der Leun: Crimmigration in Europe. *European Journal of Criminology*, 14. (2017), 1. 4.

²⁶ Tóth Judit: A mozgás szabadsága és az illegális migráció. *Határrendészeti Tanulmányok*, (2011), 1. 10.

²⁷ A crimmigration kérdéséről a *European Journal of Criminology* 2017/1. száma közölt számos tanulmányt.

²⁸ Lévay Miklós: „Crimmigration”, avagy kriminológiai kutatások a bevándorlás kriminalizálásáról. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *A tudós ügyész. Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára*. Budapest, HVG-ORAC, 2017. 153.

A krimimigráció tehát egyszerre tűnik jogalkotói és jogalkalmazási, valamint tudományos irányzatnak. A jogszerűtlen beutazás vagy tartózkodás visszaszorítása érdekében ugyanis végső soron a büntetőjog kínálhat – olykor aránytalan eszközöket alkalmazva – megoldási lehetőségeket az irreguláris migrációhoz közvetlenül kapcsolódó elkövetési magatartások megbüntetésére. E körülmény egyik jellemzője lehet, hogy a büntetőjog és a migrációs szabályok aszimmetrikusan összekeverednek. Ebből olyan következmények származhatnak mint 1. a jogellenes bevándorlás büntetőjogi szankcionálása; 2. a migrációs kényszerintézkedések (kitoloncolás) összekapcsolása bűnelkövetői magatartásokkal; 3. a büntetőjog-alkalmazás elsőbbségbe helyezése a bevándorlási joggal szemben; 4. büntetőjogi intézmények (óvadék, biztonsági őrizet) meghonosítása idegenrendészeti eljárásban.²⁹ Ez pedig elvezethet a büntetőjogi igazságszolgáltatási rendszerek túlterheléséhez,³⁰ a társadalomra kevésbé veszélyes, többnyire rendészeti eszközökkel kezelhető magatartásokkal szembeni hatósági fellépés előtérbe kerüléséhez a hagyományos bűnelkövetésekhez képest.

Összefoglalás

A külföldiekkel összefüggésben (külföldiek által vagy sérelmére) elkövetett bűncselekmények értékelése és vizsgálata önálló tudományos területet jelenthet a nem jogi bűnügyi tudományok esetében is. Jól körülhatárolható adathalmazuknál fogva a migráció és az idegenekkel kapcsolatos bűnözés megfelelően elemezhető a kriminológia hagyományos módszereivel, mivel szakkriminológiai jellemzőkkel bírnak. Statisztikákból kiindulva következtetni lehet arra, hogy a külföldiek milyen arányban szerepelnek az össz-bűnözésben, az általuk elkövetett bűncselekmények milyen jellegűek és súlyúak, ehhez mérten mennyire lehet indokolt a társadalom tagjainak félelme és reakciója a tőlük eltérő állampolgársággal rendelkező személyek vagy a bevándorlás tekintetében. A migráció és a külföldiek által elkövetett bűncselekmények száma és súlya ugyanakkor nem feltétlenül vannak arányban a migrációval és a bevándorlókkal összefüggésben megfigalmazott ellenérzésekkel.

A statisztikai megismerés elsősorban a regisztrált külföldi elkövetők számára, általuk megvalósított bűncselekmények jellegének elemzésére terjedhet ki. Ez alapján – ha nem is teljesen egzakt – képet kaphatunk arról, hogy a külföldi elkövetők mekkora hányadot képviselnek az összes regisztrált bűnelkövető viszony-

²⁹ Stephen H. Legomsky: The new path of immigration law. Assymetric incorporation of criminal justice norms. *Immigration and Nationality Review*, 28. (2007), 2. 469.

³⁰ Éberhardt Gábor: Az objektív túlterhelés rendészeti kihívásai az irreguláris migráció kezelésében. *Belügyi Szemle*, 68. (2020), 6. 19.

latában, milyen állampolgársági kategóriákhoz milyen típusú bűncselekmények párosíthatók, mely államokból érkeznek nagyobb számban bűncselekményeket megvalósító személyek, nem utolsósorban a külföldiek bűnözési hajlandósága és a migráció között milyen következtetések vonhatók le.

A migráció bűnügyi tudományokhoz fűződő viszonyának alakulása leginkább egy új tudományos irányzat, a migráció és a bűnügyi tudományok összekapcsolódásából, a krimmigráció megfogalmazásából tűnik ki. Napjainkra kimutatható, hogy az irreguláris migrációval összefüggő igazgatási, rendészeti szabályok és módszerek egyre szélesebb mértékben bővülnek büntetőjogi szankciókkal, olyan benyomást kelthetnek, hogy a nem kívánt migrációval szembeni hatósági fellépés eszköze elsősorban a büntetőjog lehet. Vélelmezhetően ez is hozzájárul a migrációval szembeni ellenérzések fokozódásához.

Irodalomjegyzék

- Amberg Erzsébet – Pallagi Anikó: Mire jó a büntetőjog? Célszerűségi megfontolások kontra ultima ratio. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 1. 35–74. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.1.2>
- Barabás A. Tünde: A migráció kriminológiai aspektusai. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai*. Budapest, MRTT Migrációs Tagozata, 2016. 43–56.
- Dunavölgyi Szilveszter – Póczik Szilveszter (szerk.): *Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok*. Budapest, HVG-ORAC, 2013.
- Éberhardt Gábor: Az objektív túlterhelés rendészeti kihívásai az irreguláris migráció kezelésében. *Belügyi Szemle*, 68. (2020), 6. 9–52. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.6.1>
- Fórizs Sándor: Külföldiek, menekültek a német bűnügyi statisztikában. In *Pécsi határőr tudományos közlemények XX*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2018. 163–172.
- Földvári József: *Kriminálpolitika*. Budapest, KJK, 1987.
- Haller József: Migránsok agresszivitása az adatok tükrében. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai*. Budapest, MRTT Migrációs Tagozata, 2016. 89–106.
- Huntington, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Budapest, Európa, 2005.
- Korinek László: *Rejtett bűnözés*. Budapest, KJK, 1988.
- Korinek László: *Kriminológia. II.* Budapest, Magyar Közlöny, 2010.
- Legomsky, Stephen H.: The new path of immigration law. Asymmetric incorporation of criminal justice norms. *Immigration and Nationality Review*, 28. (2007), 2. 469–528.
- Lévay Miklós: „Crimmigration”, avagy kriminológiai kutatások a bevándorlás kriminalizálásáról. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *A tudós ügyész. Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára*. Budapest, HVG-ORAC, 2017. 153–162.
- Németh Zsolt: A közbiztonság kriminológiai aspektusai. In Juhász Zsuzsanna – Nagy Ferenc – Fantoly Zsanett (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Cséka Ervin professzor 90. születésnapjára*. Acta Jur. et Pol. Szeged. Szeged, SZTE ÁJTK, 2012. 365–375.
- Póczik Szilveszter – Bolyky Orsolya – Sári Eszter: Migrációs válság, embercsempészás, büntetékiszabás. *Ügyészek Lapja*, 26. (2019), 6. 35–58.
- Stumpf, Juliet: The crimmigration crisis. Immigrants, crime, and sovereign power. *American University Law Review*, 56, (2006), 2. 367–419.
- Tóth Judit: A mozgás szabadsága és az illegális migráció. *Határrendészeti Tanulmányok*, (2011), 1. 5–10.
- Urbán Ferenc: Bevándorlás és bűnelkövetők kapcsolata Magyarországon. A migráció kriminológiai aspektusai. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai*. Budapest, MRTT Migrációs Tagozata, 2016. 57–74.
- van der Woude, Maartje A. H. – Vanessa Barker – Joanne P. van der Leun: Crimmigration in Europe. *European Journal of Criminology*, 14. (2017), 1. 3–6. Online: <https://doi.org/10.1177/1477370816639814>
- Windt Szandra: Gondolatok az emberkereskedelemlről. *Miskolci Jogi Szemle*, (2019), 2. ksz. 2. köt. 459–469.